

Kézai Petra Kinga

Startupvállalkozások a visegrádi országok nagyvárosaiban¹

Startup Businesses in the Large Cities of the V4 Countries

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány az innovációnak a V4-országok együttműködésében betöltött szerepét vizsgálja, különös tekintettel a startupvállalkozásokra. A szakirodalom segítségével értelmezi a startup és az ökoszisztéma fogalmát, majd végigköveti a startupok megjelenését és elterjedését a V4-országokban. A kutatás a Crunchbase adatbázis alapján aktuális helyzetképet ad az ezen országokban tevékenykedő startupvállalkozások területi eltéréseiről, a visegrádi országok 52 nagyvárosát vizsgálva. Felmerül a kérdés, mely nagyvárosok vonzóak a startupvállalkozások számára a visegrádi országokban, mely városok szolgálnak startupközpontként. Végül kitérünk a koronavírus-járvány és a startupok kapcsolatára is.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: L26, M13, O18, O3

Kulcsszavak: visegrádi országok, gazdasági fejlődés, regionális elemzés, startup, Covid-19

SUMMARY

The study examines the role of innovation in the Visegrád Cooperation, with special focus on startups. The concepts ‘startup’ and ‘ecosystem’ are defined on the basis of the literature. Then the emergence and spread of startups in the V4 countries are described. The research provides an up-to-date picture of the territorial differences between startups operating in V4 countries based on the Crunchbase database and the analysis of 52 large cities. The authors wish to know which large cities are attractive for startups in the Visegrád countries and

KÉZAI PETRA KINGA, PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola (kezai.petra.kinga@sze.hu).

which of the latter serve as startup centres in this region. The study concludes with a description of the perspectives of the relationship between the pandemic Covid-19 and startups.

Journal of Economic Literature (JEL) code: L26, M13, O18, O3

Keywords: Visegrad countries, economic development, regional analysis, startup history, Covid-19

BEVEZETÉS

Európa 2019-ben ünnepelte a vasfüggöny leomlásának harmincadik évfordulóját. Ezen történelmi pillanat létrejöttében, a szabadság és a demokrácia keresésében különösen fontos szerepet játszottak a visegrádi országok. Az esemény egyben a több mint negyven éven át szétválasztott Európa egyesítésére irányuló, közös kezdeményezés is volt. Az 1989-ben elindult folyamat még 2019-ben is számos kihívást jelent, és továbbra is prioritást élvez – hangzott el a Visegrádi Csoport és a Benelux államok minisztereinek találkozásán 2019. december 8-án.²

A globális gazdaságban a vállalkozók a startupvállalkozások révén vezetnek be új innovációkat, új termékeket és szolgáltatásokat, hoznak létre új munkahelyeket. Megújítják a világ számos városának gazdaságát, mivel megermentik az alapot a gazdasági növekedési hullámhoz. A startup-ökoszisztémák az Egyesült Államoktól Izlandig a világ minden táján felbukkantak. Ezek a vállalkozói ökoszisztémák mozgatják az innovációt, az új vállalkozások létrehozását és a munkahelyteremtést. A startupközösségek dokumentálják a vállalkozó közösségeinek felépítéséhez szükséges stratégiát, dinamikát, takti-

kát és hosszú távú perspektívát. Egymást támogatják, és táplálják a kreativitást. Tehát, aki úgy gondolja, hogy kizárólag a Szilícium-völgy az egyetlen hely, ahol startupvállalkozást indítanak, az téved. Manapság a nagyszerű üzleti ötletek bárholnan származhatnak (Feld, 2012).

MÓDSZERTAN

A tanulmány első része szakirodalmi áttekintés, amely egyrészt értelmezi a startup fogalmát, másrészt bemutatja a visegrádi országokban a rendszerváltás óta beindult innovációs folyamatokat. Ismerteti, hogyan törtek utat maguknak a startupvállalkozások a vállalkozói szférában, illetve hogyan fejlődött ki a startup-ökoszisztéma az egyes országokban. A tanulmány második része kvantitatív adatelemző módszerrel készült primer kutatás, mivel jelenleg nem áll rendelkezésre hivatalos adatbázis, amely összesíti a startupvállalkozásokat, illetve a V4-országokban nincs frissen kiadott hivatalos startupstatisztika. (A legfrissebb hivatalos jelentés, a Visegrad Startup Monitor 2016/2017-ben készült.) Ezért a kutatás az American Crunchbase Database adatait elemezte. Az adatbázis olyan innovatív online platform, amely összegyűjti és rendszerezi 160 ország startupvállalkozásait. Az adatbázis célja, hogy támogassa a több mint 55 millió szakembert (vállalkozókat, befektetőket, piacukatatókat, értékesítőket) az üzleti döntéseik során (Crunchbase, 2020). A kutatás az adatbázisban szereplő, 2020. március 20-i adatokat elemzi, SPSS Statistics 21 szoftver segítségével. A vizsgálatban szereplő magyar városok: Kecskemét, Nyíregyháza, Győr, Pécs, Miskolc, Szeged, Debrecen; a szlovák városok: Kassa és Pozsony; a cseh városok: Liberec, Plzen, Ostrava, Brno;

illetve a lengyel városok: Legnica, Kalisz, Koszalin, Chorzów, Tarnów, Wrocław, Walbrzych, Plock, Elbląg, Dąbrowa Górnicza, Gorzów Wielkopolski, Opole, Tichy, Ruda Śląska, Rybnik, Zielona Góra, Bytom, Bielsko-Biała, Olsztyn, Zabrze, Gliwice, Rzeszów, Kielce, Torun, Sosnowiec, Radom, Częstochowa, Gdynia, Katowice, Białystok, Lublin, Bydgoszcz, Szczecin, Gdańsk, Poznań, Wrocław, Łódź és Kraków. A kutatás ezen nagyvárosokban található startupvállalkozások területi eltéréseit vizsgálja.

A STARTUP FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSE

A 21. században használt kifejezés a startupvállalkozások. Egyértelmű és egységes definíciója hiányzik, a szakirodalomban több meghatározással is találkozhatunk. Malone és szerzőtársai (2003) szerint minden az úgynevezett internetbuborékkal³ kezdődött 1996 és 2001 között az Egyesült Államokban. Manapság a startupvállalkozások egyre fontosabb szerepet játszanak a globális világban, hiszen a társadalom hajtóerejeként tekintenek rájuk. Akadnak, akik összekeverik a kkv-kat a startupvállalkozásokkal. Kezdetben a befektetők a startupokat a nagyvállalatok kisebb méretű verzióiként kezelték, helytelenül, hiszen jelentős ideológiai (és szervezeti) különbség van az induló startup, a kisvállalkozás és a nagyvállalat között, ami különféle finanszírozási stratégiákat is igényel (Gonçalves, 2016).

A Szilícium-völgy híres vállalkozólegendája, Steve Blank szerint a startup egy olyan átmeneti szervezet, amelynek célja megismételhető és méretezhető üzleti modell keresése (Blank, 2010). A legnépszerűbb meghatározás Eric Ries-től származik, aki szerint a startup olyan

vállalkozás, amelynek célja új termék létrehozása, vagy szolgáltatás nyújtása szélsőségesen bizonytalan feltételek között (Ries, 2011). Dee és társai (2015) tanulmányukban a startupot olyan új, innovatív vállalkozásként jelölték meg, amely a gyors növekedésre (alkalmazottak, értékesítés, ügyfelek) összpontosít, és egy fenntartható, skálázható üzleti modellt kíván megtalálni. Kollmann és társai (2016) három alapvető jellemző alapján határozták meg a startupvállalkozásokat: 1) 10 évesnél fiatalabb, 2) rendkívül innovatív technológiákat és/vagy üzleti modelleket alkalmaz, és 3) jelentős létszám- és/vagy értékesítésnövelésre törekszik (Kollmann et al., 2016:15). Szarek és Piecuch (2018) tanulmányukban a startupvállalkozásokat innovatív ötleteken alapuló, úttörő üzleti vállalkozásokként jellemezték, amelyek új terméket vagy szolgáltatást hoznak létre, ami nem másolat, hanem önálló, új kezdeményezés. A startupok tevékenységét jelentős kockázat terheli. Finanszírozásuk szempontjából a vizsgált vállalatok nyilvánvalóan nem különböznek a többi vállalkozástól; elsősorban saját tőkén, ritkábban külföldi tőkén alapulnak. A startupvállalkozásoknak lehetőségük van tőkét bevonni az alapítókön kívül befektetőktől, az ún. üzleti angyaloktól. Fejlődési hajlandóságuk nehezen előre jelezhető (Szarek–Piecuch, 2018). Jelen tanulmány Kollmann és társai meghatározása alapján vizsgálja a startupvállalkozásokat.

AZ INNOVÁCIÓ SZEREPE A V4-ORSZÁGOKBAN

A Visegrádi Csoportot 1991. február 15-én hozták létre a visegrádi országok, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyar-

ország, hogy az eredetileg három, majd később négy közép-európai ország párbeszédének és szoros együttműködésének fórumaként szolgáljon. A V4-ek tükrözik a közép-európai régió országainak erőfeszítéseit, hogy együttműködjenek számos közös érdekű területen, az európai integráción belül. A visegrádi országok mindig ugyanazon civilizációhoz tartoztak, amelynek kulturális és szellemi értékeit kívánják megőrizni és tovább erősíteni (Visegrad Group, 2020). A kétezres években a poszt szocialista országok alapvető célja volt felzárkózni a Nyugathoz, illetve csatlakozni az Európai Unióhoz, amely egyidejűleg a nyugati piac felé nyitást is jelentette. A külföldi verseny fokozódó nyomásának hatására és a gyorsan telített hazai piacok következtében a folyamat lelassult, amely az új vállalkozásokat generálta (Szerb–Trumbull, 2015). A közös célt 2004. május 1-jén elérték, a visegrádi országok az Európai Unió tagjává váltak, újabb lépést téve afelé, hogy Európa megosztottságának éles határvonalai elmosódjanak. A V4-es országok fő céljai: a közép-európai régió stabilitásának erősítése, a kulturális kohézió megőrzése és előmozdítása, a V4-en belüli együttműködés elősegítése, amely az értékek átadását jelenti a kultúra, az oktatás, a tudomány és az információcsere terén; az optimális együttműködést ösztönzése minden országgal, különösen a szomszédaival. Továbbá legfőbb érdeke, hogy fenntartsa a demokratikus fejlődést egész Európában (Visegrad Group, 2020).

2016-ban a V4-országok Andrus Ansip európai biztos jelenlétében, Prágában aláírták az innováció és az induló vállalkozások terén folytatott regionális együttműködésről szóló egyetértési nyilatkozatot. A 2016-os V4-elnökség továbbá megerősítette,

hogy az induló vállalkozások és innovációk együttes, összehangolt bemutatása az együttműködés egyik legígéretesebb formája, amely a jövőorientált kutatást és fejlesztést ötvözi az üzletorientált gazdasági perspektívával (V4 Annual Report 2015–2016). A lengyel elnökségű visegrádi együttműködés 2016–2017. évi jelentése közzétette a varsói nyilatkozatot, amelynek célja az innovációs politika összehangolása, a vállalatok közötti együttműködés erősítése a kutatás-fejlesztés, az infrastruktúra, a szolgáltatások, a kiberbiztonság és a digitális írástudás terén. Ahogy az utóbbi évek jelentéseiből kitűnik, az innováció és az induló vállalkozások fogalma kiemelt, aktuális téma a V4-államokban, különféle programokkal segítik az induló vállalkozásokat a nemzetközi piacra kilépésben. 2017–2018-ban elindult a V4 Startup Force mentor- és mobilitási program, a V4 Smart Platform (regionálisan átjárható szolgáltatásokra irányítva), a V4 Startup, és megtartották az Innovációs Napokat és a V4 – Google Innovációs Fórumot.

Nehajova (2019) írásában azt vizsgálta, hogy a technológiai haladásnak, az innovációnak és a negyedik ipari forradalomnak (Ipar 4.0) milyen hatásai vannak a V4-ekre. Jelentős különbségek fedezhetők fel az EU-n belül az egyes régiók digitalizációjában. A V4-ek számos kezdeménnyel igyekeznek felzárkózni: okosipar Szlovákiában, Prumysl 4.0 a Cseh Köztársaságban, „Morawiecki-terv” Lengyelországban és az Ipar 4.0 Nemzeti Technológiai Platform Magyarországon. A szerző számba veszi az Európai Unió digitális átalakulást támogató központi kezdeményezéseit és a szakpolitikákat, és összehasonlítja a V4-országokéval. Javaslatára szerint, ha az erősségekre fókuszálva, az országok fokozzák a vezető

iparágaik támogatását annak érdekében, hogy megerősítsék azoknak a saját szegmensükben betöltött pozícióját, „a regionális digitális ipari platformok megfelelőképpen összekötött hálózata korábban sohasem látott mértékben aknázhatná ki a V4-régió digitális és innovációs potenciálját” (Nehajova, 2019:241).

Böszörményi-Nagy és Mura (2018) a digitális forradalom és a V4-ek kapcsolatát vizsgálta a digitális technológia felhasználóinak arányán keresztül. A V4-ek között Csehország a digitalizáció eddigi egyértelmű nyertese, hiszen a folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően a digitális kornak megfelelő termékeket és szolgáltatásokat tud kínálni. A tanulmány esettanulmányokon keresztül mutatja be a startupvállalkozásokat. A szerzők a startupvállalkozásokra a gazdasági növekedés közvetítőiként tekintenek, bár megjegyzik, a tudatos politikai és szabályozói fellépés nélkülözhetetlen.

Zöldréti (2019) tanulmányában megfogalmazza, hogy a visegrádi országok a politikai együttműködésen túl ma már az európai gazdasági növekedés zálogát jelentik. Az egyre erősödő gazdasági együttműködés érdekében a V4-országok 2019. évi versenyképességi helyzetéről készített látéletet, és átfogóan bemutatja a tagországok pozícióját. Zöldréti kutatásának eredményei azt mutatják, hogy az elmúlt években elért növekedés megalapozza a felzárkózást Nyugat-Európához, ennek ellenére jelenleg a V4-országok egyike sem érte még el a hosszabb távon célként kitűzött teljes versenyképességi fordulatot, így ez közös kihívást jelent valamennyi V4-ország számára.

STARTUP-ÖKOSZISZTÉMA

Az ökoszisztéma fogalmát James F. Moore 1993-ban a *Harvard Business Review*-ban

megjelent, nagy hatású cikkében alkotta meg. Rámutatott, hogy a vállalkozások nem „vákuumban” alakulnak ki, a cégek együttműködnek a beszállítókkal, az ügyfelekkel és a finanszírozókkal (Moore, 1993). A vállalkozói ökoszisztéma tehát olyan körülményeknek tekinthető, amelyek között az egyén, az üzleti vállalkozások, a kormányok, a civil társadalom és a fejlesztési partnerek regionális szinten összetalálkoznak, támogatva a vállalkozói tevékenységeket azzal a céllal, hogy gazdasági vagyont és jólétet teremtsenek. A dinamikus ökoszisztémákban az új cégek jobb lehetőségeket kapnak a növekedésre és a munkahelyteremtésre, mint a más helyszíneken létrehozott cégek (Mason–Brown, 2014). A vállalkozói ökoszisztéma meghatározása, amely az irodalomban található definíciók szintézisének alapul, a következő: „egymással összeköttetésben álló (lehetséges és tényleges) vállalkozási szereplők, vállalkozói szervezetek (pl. cégek, kockázatitőke-befektetők, csendestársak, bankok), intézmények (egyetemek, a közhivatalok, pénzügyi testületek), valamint vállalkozási folyamatok (pl. vállalkozásalapítási arány, a gyors növekedésű cégek száma, a »slágervállalkozások« szintjei, a sorozatos vállalkozásokat létrehozók száma, a cégeken belüli korrump hozzáállás mértéke, illetve a vállalkozói becsvágy szintjei), amelyek hivatalosan vagy nem hivatalosan szövetkeznek, hogy a helyi vállalkozói környezetet összekapcsolják, abban összekötő kapocsként szolgáljanak, illetve teljesítményét irányítsák.” (Mason–Brown, 2014:5).

A vállalkozói ökoszisztémák koncepciója egyre nagyobb figyelmet kapott az elmúlt évtizedben, amikor a kormányok, magánvállalkozások, egyetemek és közösségek kezdték felismerni az integrált politikák, struktúrák, programok és fo-

lyamatok potenciálját, amelyek elősegítik a regionális vállalkozói tevékenységeket, és támogathatják az innovációt, a termelékenységet. Míg Salido és társai még 2013-ban azt jelentették, hogy az egy főre eső startupprogramok száma körülbelül azonos Európában és az Egyesült Államokban (Salido et al., 2013), 2018-ban a startup-ökoszisztéma a technológiai vállalatokba történő beruházások terén rekordszintet ért el. Az európai szoftveripar ötször gyorsabban növekedett, mint az európai gazdaság többi része (Atomico, 2018). A Startup Genome 2018-as jelentése szerint a leginkább növekvő szektorok között van a fintech, a kiberbiztonság és a blockchain, és az Amerikai Egyesült Államok elveszíti erőfölényét ezekben az ágazatokban, Európa stagnál, Kína pedig jelentős növekedést tudhat magáénak (Startup Genome, 2018).

A V4-ORSZÁGOK STARTUP-ÖKOSZISZTÉMÁI

Magyar startup-ökoszisztéma

Hazánkban 2007 óta ismert a kifejezés, de ekkor még csak igen kezdetleges formában létezett. A magyar startuptörténelmet a szakértők két szakaszra osztják: a kezdetekre és a „New Age” korszakra.

2008-ban szervezték az első startupversenyt, a Startup Undergroundot, a legelső startupeseményt hazánkban. Megszülettek az első magyar sikeres startupok: a LogMeIn (2003), Ustream (2007), majd a Prezi (2008). 2009-ben Záboji B. Péter⁴ megalapította az Európai Vállalkozói Alapítványt, amely elsőként kezdte meg a vállalkozástan oktatását. Ugyanebben az évben az Európai Unió támogatásával elindult a Jeremie tőkeprogram. 2012-ben látott napvilágot az első jelentés a magyar start-

up-ökoszisztémáról (Páger–Szerb, 2012). 2013-ban meghirdették az első, állami startup inkubációs programot, a Gazella pályázatot, amely azonban 2014-ig nem indult be. 2013-ban elindult a Climate-KIC Akcelerációs Program, amely az európai modell és hálózat részeként klímainnovációs startupokat támogatott. 2014-ben megalapították a Design Terminalt, amely Közép-Európa vezető innovációs ügynökségeként foglalkozik vállalkozásfejlesztéssel és tehetséggondozással. Ugyanebben az évben Turcsán Tamás privát kezdeményezésére elindult a Hackathon. 2015-re azonban visszaesett a hazai startupélet aktivitása, nem rendeztek versenyeket, eseményeket. 2015 nyarán meghalt Záboji B. Péter, a startupvilág kiemelkedő személyisége, és ezzel lezárult az első korszak.

A „New Age” korszak elnevezést a startupok világával foglalkozó InsiderBlog használta először. 2015 őszétől ismét fejlődésnek indult a hazai startupvilág: novemberben az Enterprise Hungary megrendezte az első nemzetközi, Get in the Ring elnevezésű versenyt (Bagó, 2015). A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal létrehozta a Startup Campus programot Budapesten és Debrecenben. 2015 év végére sikertelenül lezárult a Gazella-program. A 2014–2020 támogatási időszakban nem hirdettek meg új Jeremie programot, helyette további civil kezdeményezések, közösségek jöttek létre. 2017-ben jelent meg a visegrádi országok startupvállalkozásairól szóló első és máig egyetlen jelentés (Beauchamp–Skala, 2017). 2017-ben kormányrendelet született a startupvállalkozásokkal kapcsolatban [331/2017. (XI. 9.) Korm. rendelet 1. §]. A startupok a kormányrendeletben mint korai fázisú vállalkozások jelentek meg.

2017 óta folyamatosan fejlődik a magyar startupközösség. Számos, a gazdaságfejlesztés és az innovációs folyamatok erősítését céljával kitűző projekt indult Magyarországon. Ilyen koncepció a 2013-ban létrejött Felsőoktatási és Ipari Együtműködési Központ (FIEK) Győrben, amely 14 milliárd forint kormányzati támogatással új alapokra helyezte a Széchenyi István Egyetem kutatás-fejlesztési tevékenységét, új perspektívát nyújtva az egyetem és a vállalkozások közti kutatás-fejlesztési együttműködésnek, továbbá az egyetem bővíti a kis- és középvállalkozások számára nyújtott szolgáltatásait is (Fekete, 2017). A 2015-ben meghirdetett Modern Városok Program (MVP) keretében a 23 megyei jogú város összesen 3400 milliárd forint központi fejlesztési támogatást kap a következő években. Ezen fejlesztések között létrejött új ipari parkok és az induló vállalkozásokat segítő inkubátorházak segítségével bővíthet a felsőoktatási intézmények kutatás-fejlesztési tevékenysége (Fekete, 2018). Egyre inkább elterjednek az inkubációs házak és a befektetési programok, a közösségi irodák. Rendezvények, versenyek sora várja az érdeklődőket (Startup Safari, Central European Startup Award, Regional Startup and Innovation Day, Demo Day).

A StartupBlink 2019-es értékelése alapján Budapest figyelemre méltó sikereket ért el a Prezi és az Ustream formájában, és a startup-ökoszisztémája gyorsan fejlődik. Tekintettel a hazai fejlődés ütemére és a lelkes startupközösségére, nem kell már sokat várni, hogy Európa vezető startupcélállomásává váljunk.

Lengyel startup-ökoszisztéma

2010-ben még elképzelhetetlennek tűnt, hogy startup-ökoszisztéma jön létre Len-

gyelországban. 2014-ben fiatal lengyel start-upalapítók egy lelkes csoportja tette le a lengyel startup-ökoszisztéma alapjait, amikor felvállalták, hogy képviselik a startupvállalkozásokat a kormánnyal, a parlamenttel, az Európai Bizottsággal és az önkormányzati egységekkel folytatott párbeszédekben. Hatalmas lendülettel kezdték el építeni az ökoszisztémát (Skala et al., 2015), melyről 2015 óta elérhető az éves jelentések (Beauchamp et al., 2018).

Krysztofiak-Szopa és Wisłowska (2019) jelentésében a lengyel startupvállalkozások számát 4300-4700 cégre becsülték. A startupcégek 60 százaléka jellemzően IT- és szoftveriparágakban tevékeny. De jelentős iparág az energia, a biotechnológia, a nanotechnika, illetve az ipar 4.0. Az átfogó tanulmányban 1235 techvállalatot térképeztek fel, ez az első, 2015-ös jelentéshez képest 290 százalékos növekedést jelent. A szerzők az írásukban Alsó-Sziléziát nevezték meg a lengyel Szilícium-völgynek, mivel Wrocławban és környékén, Alsó-Szilézia régióban, Lengyelország délnyugati részén a legmagasabb a technológiai vállalkozók koncentrációja. Wrocławban két egyetem is a legjobb besorolást érte el az induló vállalkozásokkal együttműködő tudományos intézmények között. Míg Varsó, Wrocław, Krakkó, Lublin jelentős startupközpontokká nőttek ki magukat, mivel a lengyel techvállalatok több mint fele itt található, addig Poznań, Łódź és Katowice jelentősége az elmúlt évek során csökkent (Krysztofiak-Szopa-Wisłowska, 2019).

Cseh startup-ökoszisztéma

Lukes és szerzőtársai 2013-as kutatásában azonosították a startupvállalkozókat, és szakpolitikai ajánlásokat fogalmaztak meg a vállalkozói tevékenység negatív megíté-

lésének enyhítésére (Lukes et al., 2013). Durda és Ključnikov (2019) tanulmányukban már intenzíven fejlődőnek értékelték a cseh startup-ökoszisztémát. Megállapították, hogy a startupok kínálta munkahelyek, valamint az azok iránti kereslet folyamatosan nő Csehországban. 2017-ben Beauchamp és Skala a V4-országok startupjaira vonatkozó jelentésben azt hangsúlyozták, hogy Csehországban a kockázati tőke és az állami alapok a startupok finanszírozásában kevésbé fontos szerepet játszanak, mint a többi V4-tagországban. Ivanová és Čepel 2018-ban viszont már arról számolt be, hogy Csehország éri el a legmagasabb innovációs teljesítményt, ahogy Schwab (2018) is a legfejlettebb innovációs ökoszisztémát azonosította. Az üzleti inkubátorok kiterjedt hálózata segíti a cseh startupvállalatokat. Staszkievicz és Havlíková (2016) és a Keiretsu Forum (2018) átfogó tanulmánya a cseh startupvállalkozások, illetve a startup-ökoszisztéma alapvető jellemzőit ismerteti. Jelenleg aktuális és hivatalos startupstatisztikák nem állnak rendelkezésre a cseh startup-ökoszisztémáról (Durda–Ključnikov, 2019).

Szlovák startup-ökoszisztéma

Szlovákiában a startup-ökoszisztéma meglehetősen fiatal. 2009-ben tették meg az első lépéseket a vállalkozók együttműködésének irányába. Az ökoszisztéma kialakításában vezető szerepet játszottak a vállalkozások és a startupközösség. Ahogy nőtt az ökoszisztéma szereplőinek száma, úgy vált egyre fontosabbá a kormány számára is az innováció, valamint a hozzáadott érték, amelyet ezek a startupvállalkozások képviselnek. Az elmúlt tíz évben több szlovák startup is jelentős sikereket ért el a globális piacon, ilyen pl.

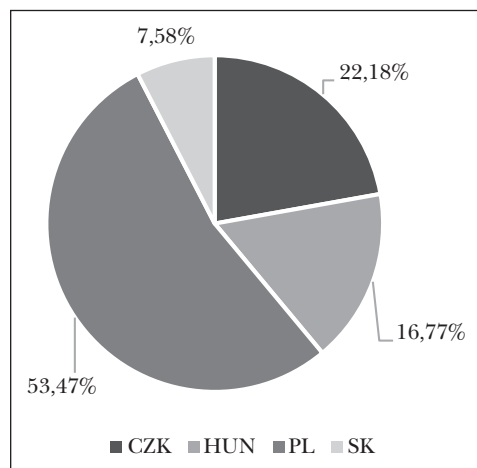
a Pixel Federation, a Sygic (Dzurovčínová, 2016).

A StartupBlink 2019-es értékelése alapján hatalmas potenciál rejlik a szlovák startupvállalkozásokban. A kormány támogatja az innovatív, fiatal vállalkozókat, mellyel számos lehetőség nyílik az induló vállalkozók számára.

V4-ORSZÁGOK STARTUPVÁLLALATAINAK VIZSGÁLATA A CRUNCHBASE ADATBÁZIS ALAPJÁN

A primer kutatás során a Crunchbase adatbázisban szereplő, a V4-országokból 5450 regisztrált startupvállalkozást elemeztük. A 2. ábra szemlélteti az egyes tagországokban tevékenykedő startupvállalkozások egymáshoz viszonyított arányát.

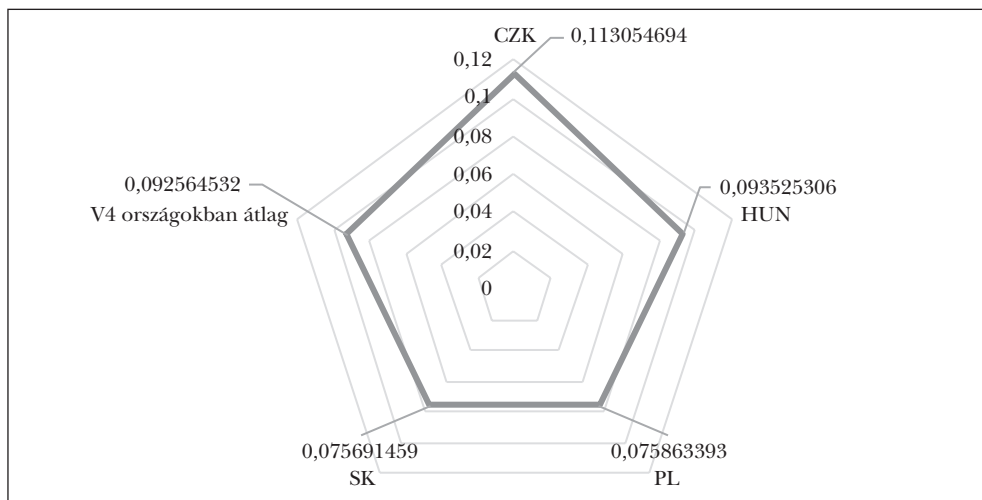
1. ábra: A startupvállalkozások százalékos megoszlása a V4-országokban (2020. március 20-i adatok)

Forrás: Saját szerkesztés a Crunchbase, 2020 alapján

A V4-országokban a startupvállalkozások lakossághoz viszonyított aránya a Cseh Köztársaságban a legmagasabb. Ezer főre 0,12 startupvállalkozás jut, amely a

2. ábra: Az ezer fő lakosságra jutó startupvállalkozások a V4-országokban

Forrás: Saját szerkesztés

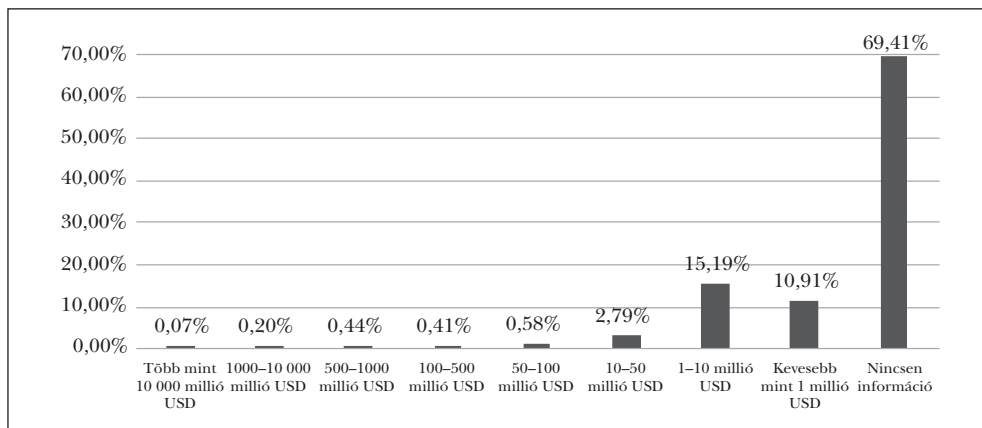
V4 átlagánál 0,0096-tal magasabb. Ez az arány Szlovákiában és Lengyelországban a legalacsonyabb, Magyarországon a V4 átlagához hasonlóan alakul.

A Crunchbase-adatbázis tavaszi adatai alapján a V4-országokban 5450 regisztrált startupvállalkozás található, amelyek 98 százaléka működő vállalkozás, és mindössze 113 vállalkozás az, amely jelenleg

nem működik. A vizsgálat során kiderült, hogy a V4-országok területén a startupvállalkozások 52 százaléka profitorientált vállalkozás, mindössze 0,5 százaléka non-profit vállalkozás. 45 százalékaról nincsen rendelkezésre álló adat.

A V4-országokban a startupvállalkozások jellemzően ún. magvető (seed) életszakaszban tartanak, ami igazolja a V4

3. ábra: A V4-országok profitorientált vállalatai, becsült beveteleik szerint

Forrás: Saját szerkesztés

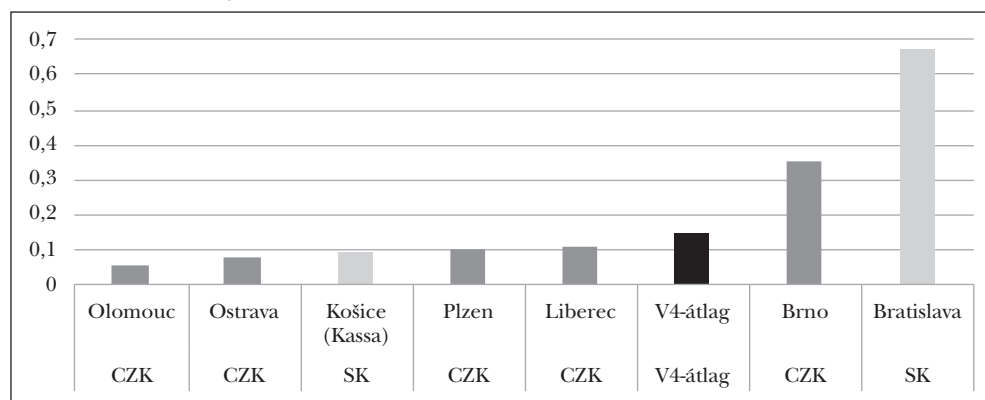
startup-ökoszisztéma fiatalságát. Ugyanakkor a lengyel és a cseh startupvállalatok közül már több vállalat is túlélte a magvető szakaszt, és az M&A, vagyis az egyesülések és felvásárlások szakaszába lépett.⁵

Területi eltérések a V4-országok nagyvárosaiban

A V4-országokban 52, 100–1000 ezer fő lakossággal rendelkező város található.

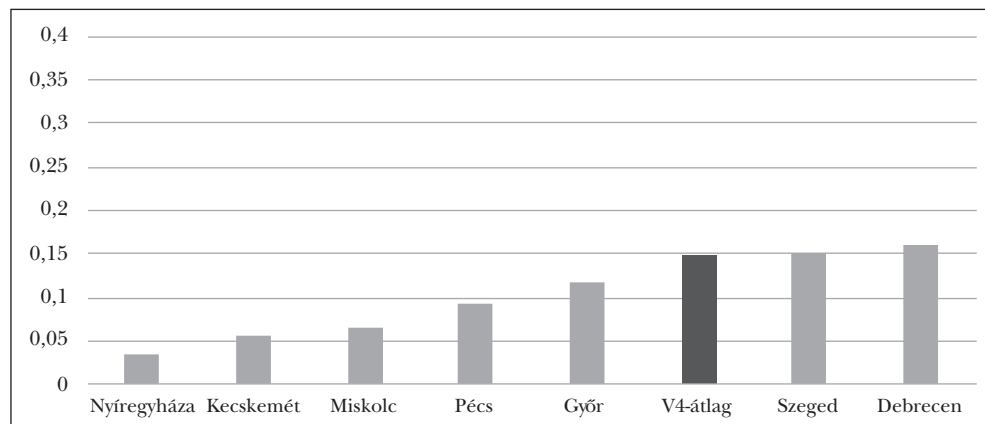
Ezekben a városokban, a 2019-es statisztikai adatok alapján, összesen 11 787 601 fő él. A vizsgált városok átlagos lakosság-száma tehát 226 684 fő. Az 52 városban, agglomerációjukban, illetve ugyanazon megyében összesen 1776 startupvállalkozás működött a vizsgált időpontban, ami átlagosan 34 startupvállalkozást jelent. Arányukat tekintve az 1000 fő lakosságra jutó átlag startupvállalkozások száma 0,14.

4. ábra: A cseh és szlovák nagyvárosok 1000 fő lakosságára jutó startupvállalkozások és a V4-átlag

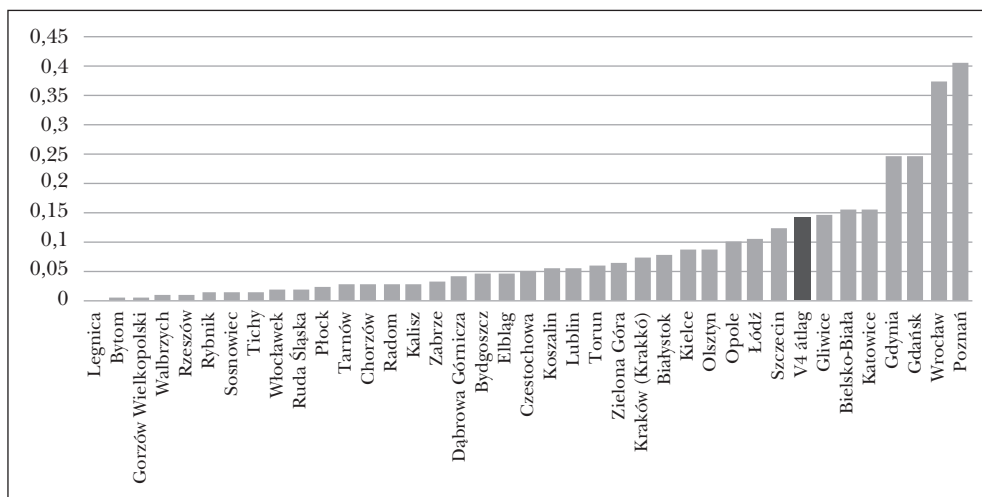
Forrás: Saját szerkesztés

5. ábra: A magyar nagyvárosok 1000 fő lakosságára jutó startupvállalkozások és a V4-átlag

Forrás: Saját szerkesztés

6. ábra: A lengyel nagyvárosok 1000 fő lakosságára jutó startupvállalkozások és a V4-átlag

Forrás: Saját szerkesztés

A V4 átlagánál magasabb az 1000 fő lakosságra jutó startupvállalkozások száma Csehországban és Szlovákiában Brnóban és Pozsonyban, Magyarországon Szegezen és Debrecenben, Lengyelországban pedig Gliwice, Bielsko-Biala, Katowice, Gdynia, Gdańsk, Wrocław és Poznań városokban (ez megegyezik Krysztofiak-Szopa és Wisłowska felmérésének eredményeivel). Ezek a nagyvárosok azonosíthatók startupközpontokként a V4-országokban.

KITEKINTÉS ÉS JAVASLATOK

A szakirodalmi áttekintés alapján a Visegrádi Együttműködés eredményesnek mondható. A tagországok közös célja a felzárkózás Nyugat-Európához. Az innováció 2016 óta fontos szerepet tölt be a V4-együttműködésben, amikor a tagok aláírták az innováció és az induló vállalkozások terén folytatott regionális együttműködésről szóló egyetértési nyilatkozatot. A regionális együttműködést nemcsak elméletben, hanem a gyakorlat-

ban is alkalmazzák: erre jó példa a 2017 óta működő V4 Startup Force. Hazai partnere a Design Terminal, amely Közép-Európa vezető innovációs ügynökségeként 2014 óta foglalkozik vállalkozásfejlesztéssel és tehetséggondozással, jelenleg 12 európai országban. Missziójuknak tekintik, hogy olyan innovációs programokat építsenek, amelyek kulcsfontosságú üzleti és szervezeti problémákat oldanak meg startupmódszertanok alkalmazásával, így segítve partnereik versenyképességét, innovatív fejlődését és hatékony működését.

2020 tavaszán Covid-19-járvány söpört végig az egész világon. A kialakult válsághelyzettel kapcsolatban 22 országot érintő, átfogó felmérés készült a startupok és befektetők körében, arra keresve a választ, a válság hogyan befolyásolja a startupvállalkozásokat és a befektetőket. A kutatás eredményei alapján a válaszadók negyede lehetőségként élte meg a válságot, hogy a termékei, szolgáltatásai tökéletesítésén dolgozzon. Háromnegye-

düket negatívan befolyásolta, ezért válságkezelési tervet készítettek. A negatívumok közé sorolták az értékesítés jelentős visszaesését, a megrendelések és a személyes találkozók hiányát. A csőd elkerülése érdekében válságstratégiát dolgoztak ki, a költségcsökkentés mellett webáruházakat indítottak, bővítették portfóliójukat, és online képzéseket tartottak. A válaszadók 30 százaléka tudott pozitívumot is felsorolni a válsággal kapcsolatban. A pozitívumok között elsősorban az időfaktort említették: több szabadidő jutott a termék tökéletesítésére; több idő a lehetőségek és új ötletek kidolgozására; több idő a fejlesztésre, tervezésre.

Míg a világ országainak többségében harcoltak a koronavírussal, számos vállalat, induló startupvállalkozás és egyetem egyesítette erőit az orvosi személyzet és az első sorban harcolók megsegítésére és a vírus legyőzésére. Az Európai Bizottság 2020. március 11-én felhívást tett közzé azonnal lehívható 164 millió eurós forrásról, melyet olyan startupok és innovatív kkv-k pályázhattak meg, amelyek a Covid-19-járvány leküzdését, kezelését, tesztelését elősegíthető technológiákkal és innovációkkal foglalkoznak. Hazánkban a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal az Innovációs és Technológiai Minisztérium szakpolitikai támogatásával 2020. április 24-én COVIDEA néven online ötlet- és startupversenyt hirdetett. A pályázatra olyan ötletekkel és megoldásokkal lehetett jelentkezni, amelyek a nehéz járványügyi, egészségügyi és társadalmi helyzetben szakterülettől függetlenül segítséget nyújthatnak az új kihívások terén. Mindez bizonyította, mennyire jelentős és időszerű a startupvállalkozások támogatása, fejlesztése.

JEGYZETEK

- ¹ A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-I-SZE-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.
- ² Joint Statement of the Ministers of the Benelux Union and the Visegrad Group. Brussels, 8th December 2019.
- ³ Az internetbuborék 2000–2001-ben robbant ki, és a világ minden táját érintette (Feld, 2012).
- ⁴ Záboji B. Péter a hazai startupvilág meghatározó személyisége, egyik alapítója, sikeres vállalkozó, mentor. 2005-ben létrehozta a European Entrepreneurship Foundationt (EEF), amely akcelerátor kurzusairól lett ismert, először Nyugat-Európában, majd 2009 óta Budapesten is. A vállalkozói kultúra magyarországi térnyerése érdekében folytatott tevékenysége elismeréséül megkapta a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését. Könyve 2014-ben jelent meg *Startup, felnötteknek! Az entrepreneurship szelleme és a vállalkozói szemlélet* címmel.
- ⁵ A Mergers and Acquisitions kifejezést a vállalatok vagy eszközök különféle típusú pénzügyi tranzakciók révén történő konszolidációjának leírására használják, ideértve az egyesüléseket, felvásárlásokat, tendereket, eszközvásárlásokat és az irányítási akvizíciókat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Atomico (2018): *The State of European Tech 2018*. <https://2018.stateofeuropeantech.com/chapter/state-european-tech-2018/> (Letöltés: 2020. február 18.).
- Bagó Péter (2015): Get in the Ring! – A világ egyik legnépszerűbb startup versenye Magyarországon. *Startupper.hu*, <https://startupper.hu/get-ring-vilag-egyik-legnepyszerubb-startup-versenye-magyarorszagon/> (Letöltés: 2020. március 15.).
- Beauchamp, Magdalena – Skala, Agnieszka (2017): *Visegrad Startup Report 2016/2017*. www.researchgate.net/publication/317784403_Visegrad_Startup_Report_20162017.
- Beauchamp, Magdalena – Krysztofiak-Szopa, Julia – Opiecka, Tomasz – Skala, Agnieszka (2018): *Polish Startups 2018 Report*. https://drive.google.com/file/d/1eeofGRVryuwMuiEMdBM_YblMCz5CjNG/view (Letöltés: 2020. március 21.).

- Blank, Steve (2010): *What's A Startup? First Principles*. <http://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/>.
- Böszörményi-Nagy Gábor – Mura Márton (2018): A digitális forralom történelmi kontextusa és a V4. In: Stepper Péter (szerk.) (2019): *Közép-Európa és a Visegrádi Együttműködés. Történelmi és politikai nézőpontok*. Antall József Tudásközpont, Budapest.
- Dee, Nicola – Gill, David – Weinberg, Caren – McTavish, Stewart (2015): *Startup Support Programmes. What's the Difference?* Nesta, February, https://media.nesta.org.uk/documents/whats_the_diff_wv.pdf.
- Design Terminal (2020): *Startup Crisis Report*. <https://designterminal.org/wp-content/uploads/2020/04/STARTUP-CRISIS-REPORT.pdf> (Letöltés: 2020. április 29.).
- Durda, Lukáš – Ključnikov, Aleksandr (2019): Social Networks in Entrepreneurial Startups Development. *Economics and Sociology*, Vol. 12, No. 3, 192–208, <https://doi.org/10.14254/2071-789x.2019/12-3/13>.
- Dzurovčinová, Petra (2016): *Slovak Startup Reports 2016. Part of the V4 Startup Survey*. www.startitup.sk/wp-content/uploads/2016/11/file-1478174997-581b2915dd7c5.pdf (Letöltés: 2020. március 21.).
- EC (2020): *Applications Welcome from Startups and SMEs with Innovative Solutions to Tackle Coronavirus Outbreak*. European Commission, https://ec.europa.eu/info/news/startups-and-smes-innovative-solutions-welcome-2020-mar-13_en (Letöltés ideje: 2020.04.15.)
- Fekete Dávid (2017): Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ Győrben. *Polgári Szemle* 13. évf., 1–3. sz., 106–115, <https://doi.org/10.24307/psz.2017.0910>.
- Fekete Dávid (2018): Győri fejlesztések a Modern Városok Program keretében. *Területi Statisztika*, 58. évf., 6. sz., 638–658, <https://doi.org/10.15196/TS580605>.
- Feld, Brad (2012): *Startup Communities. Building an Entrepreneurial Ecosystem in Your City*. John Wiley & Sons, Hoboken.
- Gonçalves, Marisa A. A. (2016): *Understanding the Trends of European Startup Ecosystems*. Dissertation, Universidade Nova de Lisboa, https://run.unl.pt/bitstream/10362/20020/1/Goncalves_2016.pdf (Letöltés: 2020. március 20.).
- GUS (2019): *Demographic Yearbook of Poland*. <https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/demographic-yearbook-of-poland-2019,3,13.html#> (Letöltés: 2020. március 21.).
- Ivanová, Eva – Čepel, Martin (2018): The Impact of Innovation Performance on the Competitiveness of the Visegrad 4 Countries. *Journal of Competitiveness*, Vol. 10, No. 1, 54–72, <https://doi.org/10.7441/joc.2018.01.04>.
- Kállay, László et al. (2016): *European Startup Monitor – Country Report Hungary, 2016*. https://europeanstartupmonitor.com/fileadmin/esm_2016/country_reports/Hungary_CountryReport.pdf (Letöltés: 2020. február 20.).
- Keiretsu Forum (2018): *Startup Report 2017/2018*. Keiretsu Forum, Prague.
- Kollmann, Tobias – Stöckmann, Christoph – Hensellek, Simon – Kensbock, Julia (2016): *European Startup Monitor 2016*. http://europeanstartupmonitor.com/fileadmin/esm_2016/report/ESM_2016.pdf.
- Krysztofiak-Szopa, Julia – Wisłowska, Monika (2019): *The Polish Tech Scene. 5 years*. Startup Poland, htwww.startups2019.startuppoland.org/.
- Lukes, Martin – Zouhar, Jan – Jakl, Martina – Očko, Petr (2013): Faktory ovlivňující vstup do podnikání: začínající podnikatelé v České republice. *Politická ekonomie*, Vol. 61, No. 2, 229–247, <https://doi.org/10.18267/j.polek.896>.
- Malone, Thomas W. – Laubacher, Robert – Scott Morton, Michael S. (2003): *Inventing the Organizations of the 21st century*. The MIT Press, Cambridge.
- Mason, Colin – Brown, Ross (2014): *Entrepreneurial Ecosystems and Growth oriented Entrepreneurship*. OECD, www.oecd.org/cfe/leed/Entrepreneurial-ecosystems.pdf.
- Moore, James F. (1993): Predators and Prey: a New Ecology of Competition. *Harvard Business Review*, Vol. 71, No. 3, 75–86.
- Nehajova, Zuzana (2019): A V4-ek iparának digitalizálása. In: Stepper Péter (szerk.): *Közép-Európa és a Visegrádi Együttműködés. Történelmi és politikai nézőpontok*. Antall József Tudásközpont, Budapest.
- Páger Balázs – Szerb László (2012): *GEM 2012 Magyarország: Megtorpanás vagy a visszaesés kezdete?* www.regscience.hu:8080/jspui/bitstream/11155/738/1/pager_gem_2014.pdf (Letöltés: 2020. február 20.).
- Ries, Eric (2011): *The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses*. Crown Business, New York.

- Salido, Eduardo – Sabás, Marc – Freixas, Pedro (2013): *The Accelerator and Incubator Ecosystem in Europe*. European Commission, <https://lisbon-council.net/component/downloads/?id=897>.
- Schwab, Klaus (2018): *The Global Competitiveness Report 2018*. World Economic Forum, www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018 (Letöltés: 2020. március 21.).
- Skala, Agnieszka – Kruczkowska, Eliza – Olczak, Magdalena A. (2015): *Polish Startups Report 2015*. https://drive.google.com/file/d/1IhOq1_JSiqZO1F2KbE4Z2Z6UBuUQIDVB/view (Letöltés: 2020. február 20.).
- Startup Genome (2018): *Global Startup Ecosystem Report 2018. Succeeding in the New Era of Technology*. <https://startupgenome.com/reports/global-startup-ecosystem-report-gser-2018> (Letöltés: 2020. február 21.).
- StartupJobs (2018): *2017 Startup Report*. www.startupjobs.cz/upload/press/startupjobs-startup-report-2017.pdf (Letöltés: 2020. március 21.).
- Staszkiwicz, Maria – Havlíková, Daniela (2016): *České startupy 2016*. Aspen Institute, Prague, www.slideshare.net/berrz/ceske-startupy-2016 (Letöltés: 2020. március 21.).
- Szarek, Joanna – Piecuch, Jacob (2018): The Importance of Startups for Construction of Innovative Economies. In: Wach, Krzysztof – Maciejewski, Marek (eds.): *International Entrepreneurship as the Bridge between International Economics and International Business*. Conference paper, Cracow University of Economics, 395–404.
- Szerb, László – Trumbull, William N. (2015): *Entrepreneurship and Entrepreneurial Ecosystem in the V4 Countries: The Global Entrepreneurship Index Perspective*. Conference paper, Szent István University, Gödöllő.
- Zöldréti Attila (2019): Tükörcép a V4-országok 2019. évi versenyképességéről. *Polgári Szemle*, 15. évf., 4–6. sz., 56–73, <https://doi.org/10.24307/psz.2019.1205>.

HONLAPOK

- Crunchbase (2020): <https://about.crunchbase.com/about-us>.
- Czech Statistical Office: www.czso.cz/csu/czso/home.
- EIT Climate-KIC: www.climate-kic.org/programmes/entrepreneurship/accelerator/
- KSH: www.ksh.hu/docs/eng/xstadat/xstadat_annual/i_wnt001c.html.
- NKFI: <https://nkfih.gov.hu/covidea>
- StartupBlink: <https://report.startupblink.com>
- V4 Annual Reports (2015–2020): www.visegradgroup.eu/.
- Visegrad Group (2020): www.visegradgroup.eu/.